

Woensdag 6 november 2024

Beste spelers van *De Vossejacht*,

Ik richt me tot jullie, hoewel jullie er nog niet allemaal zijn.
Misschien dat Fred in de buurt is, Gé zie ik vanmiddag.

Mijn bedoeling is om voor ons plezier gedachten uit te wisselen over van alles en nog wat, maar dan vind ik toch dat ik zelf het voortouw moet nemen, door de draad op te pakken waar we tien jaar geleden waren gebleven, namelijk bij de laatste grote productie van het Vrijdagtheater.

Om het gesprek dus op Volpone te brengen, of eigenlijk op *De Vossejacht*, heb ik het stuk tweemaal herlezen.

Druppelsgewijs komen herinneringen boven.

Ik herlees heel vaak een boek. Ik raad het iedereen aan. Bij herlezen ervaar ik altijd dat het boek nieuwe betekenis voor mij krijgt. Bij de tweede keer, bij de derde keer en zo voort. Vooral als er wat tijd tussen zit, lichten andere passages op, passages die eerst afschampten en dan ineens tot je doordringen.

Ik verzeker jullie dat ik niet herlees uit nostalgie. Geen sprake van. Ik verlang niet terug naar die tijd, het ging zoals het ging, ik heb er, zoals Fred schreef, vrede mee. Ik wil geen rancune om wat ik niet gedaan kreeg, om wat ik zelf niet zag.

Wat ik wel wil is begrijpen, zolang ik kan.

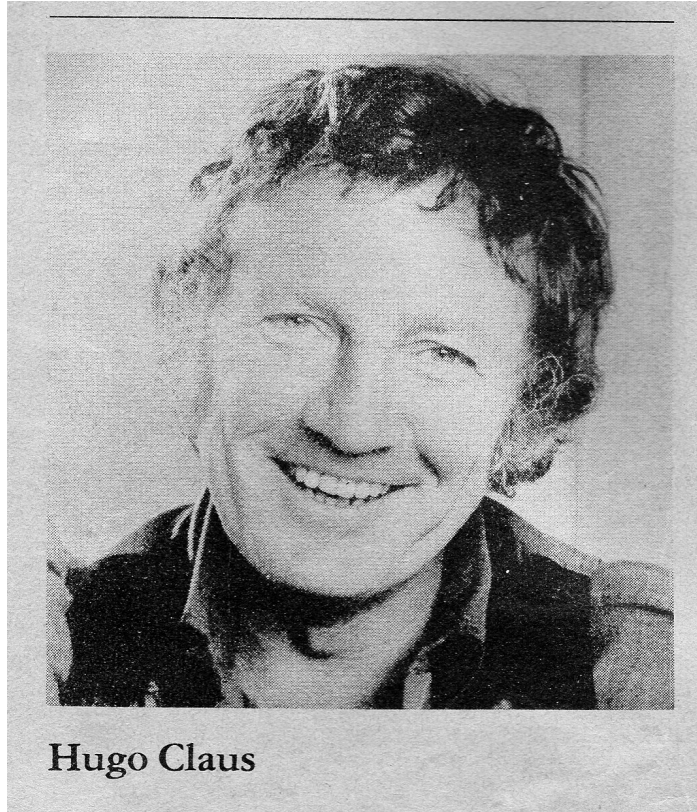
Ik word heel opgewekt als ik iets begrijp wat ik eerder niet zag.

Soms ook treurig, dat geef ik toe.

Soms heb ik spijt.

Toch, inzicht in wat verkeerd ging werkt altijd ook als een zalf.

Ik ga nu schrijven over de Jacht op de Vos Volpone. Ik wil iedereen die dit leest aanraden om eerst zelf het toneelstuk te lezen en je mening te vormen. Als je geen tekst hebt, stuur ik je die met één klik digitaal door.

Hugo Claus

De handeling speelt zich af in Venetië, begin 16de eeuw. Het is een overgangstijd. De personages op het toneel zijn geen allegorieën meer zoals in de Middeleeuwen, maar ook nog geen echte, consistente karakters zoals in de Renaissance. (Aldus Claus in een kort interview dat aan de editie van het Amsterdams Toneel voorafgaat.) De personages in *De Vossejacht* worden voortgestuwd door een drift, en zijn er net als een dier niet bewust van. Daarom heten zij: de vos, de vlieg, de gier, de kraai, de raaf. Het tweepersoonsbed, waarin Volpone slaapt met zijn courtesane, heeft twee met juwelen gevulde nachtkasten in de vorm van een kameleon en een krokodil.

De kameleon is opvallend. Het karakter van Volpone is complex. Volpone heeft het instinct van iemand die zich vermomt, die een schijngehalte aanneemt waarmee hij zijn corrupte omgeving misleidt, paait en in de val lokt.

Fred Hendriks als Volpone en Jeroen Helmer als zijn handlanger en dienaar Mosca

Claus zegt dat de overgangperiode hem aantrekt, omdat je je dan in een niemandsland bevindt. Ik denk dat hij bedoelt dat op zo'n moment het gezag weliswaar is aangetast, maar de nieuwe regels nog niet vastliggen, zodat er ineens veel mogelijk is.

Zo'n overgangstijd is er ook als *De Vossejacht* verschijnt: 1972.

Maar dit is theorie. Klopt dit ook in de werkelijkheid? Is er van alles mogelijk?

In de stadstaat Venetië van toen, zoals het opdoemt in *De Vossejacht*, is er geen sprake van een nieuwe wind, of hoop op een nieuwe toekomst. De stad wordt geleid door een Doge, die zich omringt met "notabelen", die bekommerd zijn om twee dingen: macht en geld. Het Paleis van Justitie wordt geleid door een nicht van de Doge: prinses Marina. De hele klik is compleet corrupt en dient enkel het eigenbelang. De hele stad is vergeven van spionnen en verklikkers als in de hoogtijdagen van de DDR. En dan is er ook nog oorlog met Genua, waaraan onze notabelen flink verdienen. Parallel aan het stadsbestuur beheren de bisschoppen een goed georganiseerde Inquisitie.

Het stads- en kerkbestuur beschikken beide over folterkamers onder de grond.

De vrouwen zitten vanzelf al in de gevangenis: die van het huwelijk.

Angst heerst alom. Angst voor willekeur.

Linda Willems als Prinses Marina Dandolo

Hoe redt zich de burger? De rijke Volpone is zo slim om zichzelf te beveiligen door op voorhand met geld over de brug te komen. Hij betaalde al een marmeren vloer in de kerk van San Marco en is van plan dat te doen met een glazen dak in het Paleis van Justitie.

Volpone dekt zich in met geld.

Dit is de gitzwarte achtergrond waartegen de handeling zich afspeelt.

Ik weet niet of Ben Jonson, die Volpone schreef in 1605, óf Claus, die er een bewerking van maakte, verantwoordelijk is voor dit beeld van Venetië, maar ik, die dit schrijf op 6 november 2024, die vanochtend hoorde dat het duidelijk is dat Trump de Amerikaanse verkiezingen heeft gewonnen, ik die maar in dit schrijven gevlucht ben, terwijl ik liever voor me uit staar, omdat ik niet meer in *words, words, words* geloof, ik zie in *De Vossejacht* de totalitaire Staat in bedrijf, vergelijkbaar met het Rusland van Poetin, langzaam vergelijkbaar met het Amerika van Trump en mogelijk metertijd ook met Europa.

Nu overdrijf ik. Ik geloof dat ik even moet herstellen.

Ik weet zeker dat ik met mijn ploegje spelers in 2014 niet doordrongen was van de ernst van de situatie in het Venetië van toen, simpelweg omdat wij toen de ervaring van die toestand niet hadden.

Zou Claus zelf in 1972 met zijn spelers het gevaar gezien hebben? Misschien iets meer. Het wereldbeeld van Claus überhaupt was somber.

Maar niet cynisch. Ik vroeg hem een keer ernaar, in 1989. Men noemt u wel een nihilist, zei ik. "Een nihilist schrijft niet", antwoordde hij.

Dus: is er in het hele stuk nergens een lichtpuntje?

Jawel, maar zeer verborgen.

Hierover de volgende keer.

Hier wil ik graag ook mijn overige spelers eren en vereeuwigen met dank voor hun voortreffelijk spel en waardige afscheid van 33 jaar Vrijdagtheater Nijmegen:

Jeroen de Blij als de huidenkoopman Corvino

Gé Cimmermans als de oude vrek Corbaccio

Wim Krabbendam als de advocaat Voltore

Marion Makkinje als Sergeant Felice

Dorus Kerkhof als Agent Pierino

Henk Berends als de Notaris met sociaal instinct (ook privé)